

УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Гуманітарний факультет

Кафедра філології

**Опис дії в українській та англійській аудіодескрипціях фільму
«Гаррі Поттер та філософський камінь»**

Студентки IV курсу

групи ГФІ 18\Б

Тетяни Мельникевич

Науковий керівник:

кандидатка філол. наук

Дробіт Ірина

Львів 2022

ЗМІСТ

<u>ЗМІСТ</u>	<u>2</u>
<u>ВСТУП</u>	<u>3</u>
<u>РОЗДІЛ I</u>	<u>5</u>
<u>1.1. Аудіовізуальний переклад</u>	<u>5</u>
<u>1.2. Аудіодескрипція як вид аудіовізуального перекладу</u>	<u>9</u>
<u>1.3. Аудіовізуальний переклад в Україні (1991 – нині)</u>	<u>11</u>
<u>РОЗДІЛ II</u>	<u>15</u>
<u>2.1. Техніки, які застосовуються при створенні текстів ЗвО</u>	<u>15</u>
<u>2.2. Стандарти створення аудіодескрипцій</u>	<u>18</u>
<u>2.3. Аналіз аудіодескрипцій до фільму “Гаррі Поттер і філософський камінь” українською та англійською</u>	<u>20</u>
<u>ВИСНОВКИ</u>	<u>33</u>
<u>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</u>	<u>34</u>

ВСТУП

Зі зростанням обізнаності про проблеми спільноти з вадами зору, останні кілька десятиліть поширюються практики, які допомагають людям з вадами зору долати труднощі в повсякденному житті. Однією з таких практик стала аудіодескрипція – це попередній запис, який використовує словесні описи для надання інформації про візуальні аспекти фільму або телепрограми¹.

Аудіодескрипція довгий час залишалася поза увагою академічної спільноти, особливо філологічної. Лише наприкінці минулого століття її стали розглядати як один із жанрів аудіовізуального перекладу – напрямку, до якого вже належали дублювання, субтитри та ін. Такий підхід допоміг збагатити інструментарій авторів аудіодескрипцій перекладацькими техніками, які допомогли створювати якісніші коментарі.

В Україні аудіодескрипція лише набуває популярності. Відповідно, досліджень на цю тему в українському контексті небагато, та й вони часто стосуються технічного, а не лінгвістичного аспекту аудіодескрипцій (обладнання та програмне забезпечення для створення аудіодескрипцій тощо)². Натомість для створення якісних аудіодескрипцій не менш важливий лінгвістичний аспект. Необхідно мати певний лінгвістичний стандарт написання аудіодескрипцій, де враховуватимуться граматичні особливості української мови та специфіка української аудиторії.

Актуальність теми: потреба у виокремленні загальнопоширених стандартів та технік, за допомогою яких створюються аудіодескрипції в

¹ ITC Guidance On Standards for Audio Description [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://audiodescription.co.uk/uploads/general/itcguide_sds_audio_desc_word3.pdf

(13.05.2022)

² Демчук А. Математичне та програмне забезпечення подання відеоконтенту для людей з вадами зору (2015)

Україні для художніх фільмів, а також потреба в оцінці їх ефективності (наскільки дотримання цих принципів сприяє створенню якісних текстів).

Мета роботи: Проаналізувати відмінності у стандартах написання аудіодескрипцій англійською та українською мовами, особливо підбір лексики на позначення руху, складність побудови речень, стилістику тощо.

Завдання:

- Проаналізувати створення аудіодескрипцій з точки зору перекладацьких студій
- Порівняти англійський та український варіанти аудіодескрипцій до фільму
- Виокремити принципи, за якими будується українська аудіодескрипція

Матеріал:

- Аудіодескрипція українською мовою до фільму “Гаррі Поттер та філософський камінь”
- Аудіодескрипція англійською мовою до фільму “Гаррі Поттер та філософський камінь”

Об’єкт дослідження: Опис дії в українській та англійській аудіодескрипції фільму «Гаррі Поттер та філософський камінь»

Предмет дослідження: Перекладацькі техніки, які застосовувалися при написанні аудіодескрипції.

Методи дослідження:

- Порівняльний аналіз аудіодескрипцій

РОЗДІЛ I

Пошук теоретичної рамки для дослідження аудіодескрипції

1.1. Аудіовізуальний переклад

Традиційно переклад насамперед асоціюється з письмовими текстами. *The Oxford companion to the English Language*³ подає визначення перекладу як «відтворення форм однієї мови засобами іншої; основний спосіб обміну інформації між різномовними спільнотами» (переклад мій). Підручник для студентів-перекладачів *Introducing Translation Studies Theories and applications Fourth Edition* (Мундей, 2016) подає таке визначення перекладу: «Процес перекладу між двома різними мовами передбачає зміну оригінального письмового тексту [...] на письмовий текст іншою вербальною мовою [...]» (переклад мій)⁴. Упорядники *Oxford Handbook of Translation Studies* (Малмак'яр, Віндл ; 2011) зміщують акцент із безпосередньо лінгвістичного на культурний аспект перекладацького процесу, проте й далі трактують переклад як передусім роботу із письмовим текстом: «Нині зросло вживання терміну «переклад» на позначення інтеркультурної динаміки, а не лише на позначення відносин між текстами. Для прикладу, індійський теоретик перекладу Гомі Баба бачить переклад як спосіб творення культурних гібридів »⁵ (переклад мій).

Отож, як бачимо, у фокусі перекладацьких студій досі перебуває письмовий текст, незалежно від його жанру. До прикладу, у згаданому раніше підручнику Мундея спостерігається доволі традиційне розмежування понять усного та письмового перекладу (interpretation і translation відповідно).

3 *The Oxford companion to the English Language* (ed. McArthur T.) / New York: Oxford University Press, 1992, c. 1048.

4 Munday J. *Introducing Translation Studies: Theories and applications // Chapter 1: Main issues of translation studies / 4th edition.* Milton Park ; New York: Routledge, 2016, c. 8–9.

5 Bassnett S. *The Oxford Handbook of Translation Studies* (ed. Malmkjær K. and Windle K.) // *The Translator as Cross-Cultural Mediator /* New York: Oxford University Press Inc, 2011, c. 82.

Проте переклад та перекладацькі студії не обмежуються роботою з письмовими текстами. Нині одним із найпопулярніших видів перекладу є аудіовізуальний переклад (АВП) – переклад мультимодальних (зображень, рухів, мовлення) й мультимедійних (текстових, аудіо, візуальних) текстів на іншу мову⁶.

Аудіовізуальний переклад порівняно з традиційним не має за собою довгої історії і традиції вивчення.

Історія аудіовізуального перекладу починається у двадцятому столітті. У 1920-30-х роках здійснюються перші спроби дублювання фільмів. Кінокомпанії створювали т. зв. «мультимовні фільми» – кожна репліка перекладалася на певну кількість інших мов, і стільки ж разів перезнімали відповідні сцени з акторами, які розмовляли іншими мовами (один із головних перекладацьких центрів – виробничий центр американської кінокомпанії Paramount Pictures Corporation у Парижі)⁷.

Мультимовні фільми проіснували порівняно недовго. Наділ фільми переважно супроводжували субтитри – переклади реплік персонажів та важливого письмового тексту в кадрі тексту (вивіски, написи тощо).

Ні мультимовні фільми, ні субтитри не були достатньо ефективними способами залучення більшої глядацької аудиторії та подолання міжмовних бар'єрів. Створення мультимовних фільмів було надто коштовним методом, а субтитри не були доступні для глядачів із вадами зору та для неписьменних, а також відволікали від подій на екрані. Із середини 30-х років ХХ ст. провідним методом популяризації фільмів стало дублювання – переозвучування фільмів іншою мовою. Дублювання фільмів дозволяло

⁶ Inghilleri M. Audiovisual translation // Routledge Encyclopedia Of Translation Studies (ed.M. Baker and G.Saldanha / – New York: Routledge, 1998, c. 28.

⁷ O'Sullivan C, J-F. Cornu. *History of Audiovisual Translation* // The Routledge Handbook of Audiovisual Translation (ed.Pérez-González L.) / Milton Park ; New York: Routledge, 2018, c.43-46

охопити набагато ширшу аудиторію, тому й користувалося популярністю, попри великі витрати, пов'язані із ним⁸.

Усі ці процеси – створення мультимовних фільмів, субтитрування й дублювання довго залишалися поза увагою перекладознавців, хоч у їхній основі лежав чи лежить саме переклад. Основною проблемою було те, що переклад до цього часу обмежувався рамками вербального тексту.

Професор University College London, дослідник аудіовізуального перекладу Хорхе Діаз-Сінтаз стверджує, що серйозне наукове зацікавлення до АВП з'являється десь в 1950-60-х роках⁹. Починаючи з 1970-х років, дублювання та субтитрування стали звичними для кіноіндустрії. Від 1970-х до 1990-х років у фаховій літературі широко застосовувалися терміни «дублювання» та «кінопереклад» (Фодор 1976; SnellHornby, 1988), «теле- та кінопереклад», (Делабастіта 1989) і «медіапереклад» (Eguíluz *et al*, 1994). На початку двохтисячних років з'явився термін «мультимедійний» або «аудіовізуальний переклад», яким послуговуються і нині¹⁰.

Підставою для того, щоб розглядати дублювання, субтитрування й новіші види аудіовізуального перекладу як предмет дослідження перекладознавців, стала теорія американсько-російського лінгвіста й теоретика літератури Романа Якобсона (1896-1982) про три типи перекладу. В есеї «Про лінгвістичний аспект перекладу» (1959)¹¹ він пише про те, що існують різні способи трактування вербальних знаків (слів): інтралінгвальний, інтерлінгвальний, інтерсеміотичний.

Інтралінгвальний та інтерлінгвальний не виходять за межі вербального тексту. Перший тип перекладу Якобсон зводить до

8 O'Sullivan C, J-F. Cornu. *History of Audiovisual Translation* (ed. Pérez-González L.) ...c.52-60

9 Díaz Cintas J. Jorge Díaz Cintas. *New Trends in Audiovisual Translation* (ed. J. Díaz Cintas) // *Chapter 1 Introduction – Audiovisual Translation: An Overview of its Potential/ Cromwell Press Group Ltd.*, 2009, c.2-10

10 O'Sullivan C, J-F. Cornu. *History of Audiovisual Translation* (ed. Pérez-González L.) ...c.64 -65

11 Jacobson R. On linguistic aspects of translation. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://web.stanford.edu/~eckert/PDF/jacobson.pdf> (10.02.2022)

перифразування, можливості висловити одну і ту ж думку в межах однієї і тієї ж мови по-різному за допомогою синонімів; другий – переклад з однієї мови на іншу, найпоширеніший вид перекладу.

Інтерсеміотичним перекладом Якобсон вважає «інтерпретацію значення вербального знака знаком невербальної системи». Пеетер Топор, естонський семіотик і літературознавець, у статті «*Intersemiosis and Intersemiotic Translation*» (2000) пояснює Якобсонове визначення інтерсеміотичного (екстратекстуального) перекладу як процес перетворення «*тексту з одного матеріалу (для прикладу, аудіовізуального) на текст з іншого матеріалу (наприклад, вербальний)*» »(переклад мій).¹². Топор використовує тут набагато ширше визначення тексту: текстом виступає будь-яка словесна, візуальна, аудіоформа, яка передає певну завершену думку: картина, фільм, музика, в основі яких може лежати вербальний текст, і навпаки. Топор додає, що такий переклад – невербального тексту на вербальний – завжди є певним спрощенням і радше інтерпретацією, ніж перекладом, оскільки мова не має всіх засобів, щоб передати достовірно й об'єктивно зміст, виражений невербально. Прикладом цього може субтитрування чи аудіоопис: при їх створенні автори чи авторки часто вдаються до суб'єктивної оцінки того, що відбувається на екрані, аби створити переконливий і природний текст для їхньої аудиторії, наприклад, описуючи зовнішність чи емоції людей, звуки тощо.

Топор також наголошує на особливості інтерсеміотичного перекладу, яка не стосується роботи з вербальними текстами; оскільки при інтерсеміотичному перекладі перекладачам доводиться працювати з двома різними (вербальною і невербальною) системами, то для роботи з ним можна використовувати типові перекладацькі методи, так і специфічні

12 Topor P. *Intersemiosis and Intersemiotic Translation* // *European Journal for Semiotic Studies* .Vol. 12 Vienna, 2000, c. 24 -40

для кожного виду (наприклад, аналізуючи створення субтитрів чи аудіодескрипцій для фільму, можна виокремити спільні для традиційного перекладу та аудіовізуального перекладу техніки, як-от узагальнення чи адаптація, але також також є специфічні техніки, як когнітивний опис (інтерпретація оригінального тексту) чи модуляція (зміна фокусу в реченні в субтитрах чи аудіодескрипції порівняно з оригінальним текстом).

1.2. Аудіодескрипція як вид аудіовізуального перекладу

Аудіодескрипція (звукоопис, ЗвО) – це усний опис візуальних компонентів фільму, який лише передає їхній зміст, але не інтерпретує (як правило). ЗвО лунає у відрізках між діалогами персонажів і служить для опису візуальних деталей, які не згадуються й не описуються персонажами і є важливими для розуміння сюжету.

Аудіодескрипція вважається порівняно новим видом аудіовізуального перекладу. Перші аудіодескрипції почали створювати у США наприкінці 1990-х років, хоча принцип її створення далеко не новий для кіноіндустрії; в епоху «німих фільмів» між зображеннями сцен із персонажами та їх репліками також з'являлися короткі пояснення та стислі описи дій героїв¹³. За роки свого існування аудіодескрипція стала доволі популярною технологією, яка не лише допомагає збільшувати аудиторію споживачів візуальних продуктів, але й стала інструментом для навчання.

Аудіодескрипції аналізуються багатьма дослідниками й дослідницями саме як частина аудіовізуального перекладу на підставі, що механізм їх створення підпадає під визначення інтерсеміотичного перекладу (перехід із візуальної, невербальної системи, у вербальну) та

13 O'Sullivan C, J-F. Cornu. *History of Audiovisual Translation* (ed. Pérez-González L.) ...с.58-60

через широке застосування спільних з перекладом технік (ампліфікація, узагальнення, варіація тощо).

Перекладознавець Хорхе Діаз-Сінтас виокремив чотири аспекти, які характеризують ЗвО¹⁴:

- лінгвістичний,
- тематичний,
- технологічний,
- психологічний¹⁵.

Лінгвістичний аспект ЗвО та вербального перекладу однаковий. Він стосується пошуку адекватних засобів вираження змісту об'єктів невербальної системи у вербальній; відповідну лексику, яка могла би чітко передати те, що відбувається на екрані. Окрім того, що ЗвО має об'єктивно передавати сенс, він також має відповідати певним естетичним критеріям і не порушувати стилю першоджерела (до прикладу, ЗвО для документального фільму більш стриманий й складається із нейтральної лексики, а ЗвО для художнього фільму більш лексично забарвлений).

Є ще декілька нюансів, які стосуються ЗвО й часто прописуються у стандартах створення звукоописів. Якщо у вербальному тексті допустимі вкраплення інших мов, то у текстах ЗвО радять цього уникати. Лексика ЗвО зазвичай має бути максимально широко відомою та легкою для сприйняття, адже опис дуже обмежений в часі, й часто автори не мають часу на розлогі пояснень чи мовні ігри.

Тематичний, технічний і психологічний аспекти не стосуються безпосередньо тексту звукоопису, а є радше певними вимогами до авторів і

14 Bardini F. *Audiodescription and the translation of film language into words*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.scielo.br/j/ides/a/T3kY3Rj93XJdSrh6GxZsd9v/?lang=en&format=html>

15 Bardini F. *Audiodescription and the translation of film language into words*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.scielo.br/j/ides/a/T3kY3Rj93XJdSrh6GxZsd9v/?lang=en&format=html>
(13.02.2022)

авторок звукоописів, як-от навички користування програмним забезпеченням для створення ЗвО, знання особливостей мовного розвитку людей із вадами зору, якісний і ретельний аналіз оригінального тексту (фільму) для створення ЗвО.

1.3. Аудіовізуальний переклад в Україні (1991 – нині)

В Україні аудіовізуальний переклад представлений здебільшого через дублювання.

Через колоніальну залежність від Росії в Україні довго користувалися кінопродуктами в російській озвучці без будь-якого аудіовізуального перекладу. Юрій Шевчук, мовознавець та журналіст, у статті для “Детектор.Медіа” за 2006 рік пише, що лише кожен п’ятий фільм в Україні мав український, а не російський дубляж; і йшлося не про оригінальні російські кінопродукти, а про будь-який фільм¹⁶. Лише у 2006 році було прийнято закон, згідно з яким до початку 2007 року не менше 70% кінопродукції в Україні мали бути дубльованими українською¹⁷.

Дубляж українською почався із мультфільмів та серіалів. У 2007 році вийшов перший мультиплікаційний повнометражний фільм «Тачки», переклад якого здійснив Олекса Негребецький, а також серіали «Альф» та «Друзі». Однак процес переходу кінопродукції на українську був доволі

16 Шевчук Ю. Чи варто дублювати українською. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20180409154114/https://detector.media/infospace/article/6361/2006-02-01-chi-varto-dublyuvati-ukrainskoju/> (13.05.2022)

17 Постанова N 20 Кабінету Міністрів України “Про Деякі питання порядку розповсюдження і демонстрування фільмів” (від 16.01.2006) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20180114220203/http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/20-2006-p> (13.05.2022)

повільний, оскільки з усіх повнометражних фільмів, які були у прокаті в 2007 році в кінотетрах, лише сім стрічок мали дубляж українською¹⁸.

Поступово частка фільмів, дубльованих українською, зросла з часом: за даними громадської організації “Простір свободи”¹⁹, з 2009 року по 2020 рік частка дублювання кінофільмів українською зросла з 70.3% до майже 96%²⁰ (частка кінофільмів з оригінальним чи іншим озвучуванням зменшилася з 30% до 6%. Важливо зауважити, що у 2009-2014 роках більшість фільмів з неукраїнською озвучкою мали натомість російську, а не оригінальну. Натомість після 2014о року ця частка невпинно зменшувалася, і припадала переважно на оригінальне озвучування).

Першим фільмом з українською аудіодескрипцією став мультфільм “Сонячний коровай” (1981)²¹ навесні 2013 року. Мультфільм було розміщено на порталі для людей з вадами зору www.openlife.lviv.ua. Над аудіодескрипцією працювали акторка Бонковська Олександра та психологиня Жанна Катерняк як авторки тексту аудіодескрипції та керівниця Ресурсного центру освітніх інформаційних технологій для осіб з особливими потребами Національного університету “Львівська політехніка” Оксана Потимко як ініціаторка проєкту. Команда створила з того часу аудіодескрипцію для 25 фільмів та мультфільмів, які доступні на сайті www.openlife.lviv.ua.

18 Кращі стрічки українського бокс-офісу за 2006 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20170304222341/http://kino-pereklad.org.ua/krashhi-strichki-ukrayins-kogo-boks-ofis/> (13.05.2022)

19 Моніторинг стану української мови (інфографіка) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://texty.org.ua/articles/33472/Monitoring_stanu_ukrajinskoji_movy_INFOGRAFIKA-33472/ (13.05.2022)

20 Українці підтримують закон про українську мову, але в інтернеті, медіа й найбільших містах домінує російська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://texty.org.ua/articles/102244/ukrayinci-pidtrymuyut-zakon-pro-ukrayinsku-movu-ale-v-interneti-media-j-najbilshyh-mistah-dominuye-rosijska/?src=main>

21 Потимко О. Аудіодескрипція або тифлокоментування в Україні: генеза й перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mao.kiev.ua/biblio/jscans/svitogliad/svit-2015-10-6/svitoglyad-2015-6-13-potimko.pdf> (13.05.2022)

Аудіодескрипцією також займається громадська організація “Fight For Right / Боротьба за права”²². У 2015 році ГО створила ініціативу “Доступне кіно”, в межах якої було створено близько 30 аудіодескрипцій до мультфільмів, художніх та документальних фільмів.

Різниця в роботі “Доступного кіно” та ініціативи Потимко полягає у технічному і лінгвістичному аспекті створення аудіодескрипцій. Перш за все, оскільки робота команди Потимко більше зосереджена на мультфільмах і художніх фільмах, то їхні аудіодескрипції менш нейтральні й часто містять емоційно забарвлену лексику; по-друге, для своєї роботи “Доступне Кіно” використовує додаток спеціальний *Earcathc* – додаток, де зберігаються аудіодескрипції, які можна синхронізувати з фільмом вдома чи в кінотеатрі, натомість команди Потимко розміщує фільм із аудіодескрипцією на сайті. Технічне рішення “Доступного кіно” є зручнішим, оскільки додаток дозволяє відтворювати аудіодескрипцію будь-де та нівелює проблему з авторськими правами на розміщення кінопродукції, яка виникає у іншої команди.

Отже, аудіовізуальний переклад в Україні — явище звичне. Деякі його жанри, такі як розгорнуті субтитри чи аудіодескрипція, є проте доволі новими. Аудіодескрипція поступово набирає популярності, проте для того, щоб пришвидшити цей процес, потрібно консолідувати окремі ініціативи та виробити стандарти здійснення цієї процедури, а також отримати відповідну підтримку і фінансування від держави.

²² <https://dostupnekino.com/>

РОЗДІЛ II

Практичний аналіз стандартів і технік аудіодескрипції

У цьому розділі я розгляну, які типові перекладацькі практики для роботи із вербальними і невербальними текстами застосовуються при написанні ЗВО; проаналізую, які позатекстові чинники впливають на структуру ЗВО та стандарти написання аудіодескрипцій в країнах, де ця практика ж більш поширеною і унормованою (Іспанія, Великобританія, США); здійсно порівняльний аналіз лексем на позначення руху, які використовуються в англо- та україномовній версіях ЗВО до фільму “Гаррі Поттер та Філософський камінь” (2001).

2.1. Техніки, які застосовуються при створенні текстів ЗВО

Для створення текстів аудіодескрипцій застосовуються різноманітні перекладацькі техніки, такі ж, як і при роботі з іншими вербальними текстами; крім цього, використовуються техніки, які притаманні лише для кіноперекладу.

Не всі поширені перекладацькі техніки, які застосовуються при роботі з вербальними жанрами чи іншими жанрами аудіовізуального перекладу, використовуються при написанні аудіодескрипцій. Із трьох груп засобів для перекладацьких перетворень – лексичних, синтаксичних і смислових (message) — при написанні аудіодескрипцій послуговуються найчастіше тими, які належать до першої і третьої групи²³.

Спільною для всіх типів перекладу – і вербального, й аудіовізуального – є техніка модуляції. Модуляція – це зміщення акценту в перекладі. Модуляцію ділиться на декілька типів:

- генералізація – партикуляризація (в оригінальному тексті вжито більш конкретне поняття\гіперонім, в перекладі для спрощення

²³ Munday J. *Introducing Translation Studies*...с.87-94

розуміння чи для природності може вживатися більш широке поняття гіпонім, як наприклад “He was about 6 feet and a half – Він був високим”);

- реверсування, reversal of terms (у перекладі змінюється виконавець дії, сенс речення при цьому не змінюється: She lended us some money – Ми позичили у неї трохи грошей);
- та інші типи, які не застосовуються при написанні текстів ЗВО (переклад “від протилежного”, зміна стану дії (активна-пасивна) тощо).

При написанні аудіодескрипцій часто використовують ампліфікацію та редукцію (скорочення). Ампліфікація полягає у використанні більшої кількості слів у перекладі, редукція – у зменшенні (найчастіше використовуються через синтаксичні відмінності між мовами; наприклад, при перекладі українського речення “іду додому” перекладачеві доведеться додати займенник “I”, і навпаки, при перекладі з англійської на українську особовий займенник можна опустити). В аудіодескрипції ампліфікація використовується для створення розгорнутих детальних описів. Редукція в аудіодескрипції застосовується для створення коротких описів найважливіших деталей у коротких часових проміжках.

Схожою до ампліфікації є компенсація – асинхронний опис певних деталей. Як правило, аудіодескрипція є синхронною і описує лише ті деталі, які представлені в аудіовізуальному тексті. Проте інколи через нестачу часу автори ЗВО змушені описувати деталі перед тим, як вони з’являються на екрані, чи опісля. Компенсацію слід застосовувати обережно, щоб не пошкодити розгортанню кіносюжету.

Субституція – це інтерпретація автором аудіодескрипції невербальних елементів, як-от вирази обличчя, рухи, зовнішність персонажів. Одним із головних принципів написання тексту якісної аудіодескрипції є принцип нейтральності: у тексті не можна

висловлювати свої оцінні судження щодо деталей, які описуються; з іншого боку, для художніх фільмів та мультфільмів потрібно створювати динамічні й стильово цілісні із фільмами тексти. Інтерпретація вимагає від автор_ки аудіодескрипції креативності для підбору влучної лексики та максимальної можливої об'єктивності, аби не спотворити кінореалій.

При створенні аудіодескрипцій широко застосовується адаптація – заміна однієї культурної реалії на іншу для кращого розуміння змісту. Адаптація в аудіодескрипції застосовується так само, як і в інших жанрах перекладу.

Варіація стосується як і лінгвістичних, так і екстралінгвістичних аспектів звукоописів. З одного боку, варіація – це відхилення від нейтральної лексики і використання більш емоційно забарвленої; з іншого боку, це підхід в озвученні текстів аудіодескрипції, який дозволяє створювати більше емоційні й різноманітні озвучки для текстів аудіодескрипцій.

Окрім різних технік, також можна виділити і види текстів аудіодескрипцій: іконічна, інтегральна іконічна дескрипція, технічна, когнітивна та креативна²⁴.

Відповідником до іконічної аудіодескрипції є буквальний переклад при роботі з вербальними текстами. Іконічна аудіодескрипція теоретично ґрунтується на класифікації знаків Пірса: іконічність полягає в копіюванні об'єкта. Текст іконічної аудіодескрипції максимально об'єктивно та нейтрально описує деталі аудіовізуального тексту.

Інтегральна іконічна аудіодескрипція базується на принципі генералізації деталей аудіовізуального тексту: коли в аудіовізуальному

24 Bardini F. *Audiodescription and the translation of film language into words*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.scielo.br/j/ides/a/T3kY3Rj93XJdSrh6GxZsd9v/?lang=en&format=html>

(13.05.2022)

тексті трапляється широко впізнавана деталь – картина, будівля, прикраса – замість називання цієї речі автор_ка тексту ЗвО описує цю деталь загальновідомими категоріями (наприклад, якщо у кадрі є “Мона Ліза”, то в інтегральній аудіодескрипції Мона Ліза перетвориться на “картина, на якій зображена жінка з легкою усмішкою на вустах”). Такий підхід сприяє кращому розумінню людей, які знайомляться з певними об’єктами вже після втрати зору, тому опис об’єкту більш ефективний, ніж просте його називання.

Технічна аудіодескрипція характеризується вживанням термінів із кіногалузі. При технічній аудіодескрипції автор_ка називають та пояснюють техніки, які застосовуються для побудови кадру.

Якщо технічна аудіодескрипція лише називає техніку, яка використана в кадрі, когнітивна аудіодескрипція пояснює, який ефект таким чином досягається. Технічна аудіодескрипція більш об’єктивна й тяжіє до ікончної, в той час як когнітивна передбачає більше інтерпретації від автор_ки. Якщо в технічному ЗвО достатньо озвучити те, що в кадрі змінюється світло, в когнітивній слід пояснити, що ця зміна означає для персонажів фільму. Часто когнітивна дескрипція також є підсумуванням подій, які відбулися в кадрі.

Креативна аудіодескрипція передбачає не лише опис деталей аудіовізуального тексту, але й пояснення та підсумовування сюжету для надання деталям контексту. Найчастіше, ці аудіодескрипції не є строго синхронними.

2.2. Стандарти створення аудіодескрипцій

Аудіодескрипція, як і інші жанри аудіовізуального перекладу, в порівнянні із вербальним перекладом, є процесом більш стандартизованим. Створення ЗвО має декілька аспектів, окрім лінгвістичного, як йшлося раніше у Розділі I: тематичний, технологічний і психологічний. Для

спрощення процесу створення аудіодескрипцій існують відповідні рекомендації та норми.

В багатьох країнах (Німеччина, Іспанія, Великобританія) стандарти ЗвО регулюються на законодавчому рівні²⁵. Окрім того, в 2011-2014 роках засновано проєкт ADLAB²⁶ – спільне дослідження західноєвропейських фахівців, метою якого було розробка базових рекомендацій щодо роботи з відеотекстом при створенні аудіодескрипцій. Базовими принципами, прописаними в гайді ADLAB, є:

- вживання теперішнього часу для опису подій (спорадично минулого для опису минулих дій, як-от опис спогадів)

- опис подій від третьої особи (попри це, в аудіодескрипціях для дітей часто вживається перша особа для кращого сприйняття)

- використання переважно нейтральної та добре відомої лексики (цим правилом частково нехтують заради стилістичної єдності аудіодескрипції та аудіовізуального тексту)

- використання коротких простих речень (важливо, аби речення легко сприймалася на слух)

- порядок слів у реченні, послідовність опису. Загалом, стандартною послідовністю для тексту аудіодескрипції є *“коли, де, хто, що”* — опис умов, в яких відбувається дія, виконавця і власне самої дії. Проте цей порядок може змінюватися, якщо він впливає на логічний наголос у реченні.

В Україні поки не існує офіційного затвердженого гайдю для створення аудіодескрипцій. ГО “Доступне Кіно”, яка займається

²⁵ Matamala A. Orero P. Standardising Audio Description [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ojs.pensamultimedia.it/index.php/sipes/article/view/328> (13.05.2022)

²⁶ ADLAB: Audio Description: Lifelong Access for the Blind [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.adlabproject.eu/Docs/adlab%20book/#ad> (13.05.2022)

створенням аудіодескрипцій, послуговується рекомендаціями ADLAB та компетентних органів з країн Західної Європи.

2.3. Аналіз аудіодескрипцій до фільму “Гаррі Поттер і філософський камінь” українською та англійською

В цій частині я пропоную розглянути, які принципи й техніки застосовувалися при створенні різних версій аудіодескрипцій до художнього фільму “Гаррі Поттер і філософський камінь” (2001). Я детально порівняю те, як в обох версіях описується рух. Якщо повернутися до головного принципу створення аудіодескрипції – “коли, де, хто, що” – то бачимо, що опис дії є одним із ключових моментів опису. В офіційному гайді від антимонопольного комітету, опублікованого у 2000 році *ITC Guidance On Standards for Audio Description* (“Рекомендації ІТС щодо написання аудіодескрипцій”, Великобританія)²⁷ вибору дієслів присвячено окремий параграф з розгорнутими рекомендаціями. Тож варто детальніше розглянути, як підбиралися лексеми в англо- й україномовній версіях.

Варто одразу відзначити, що на різницю між україномовним та англійським варіантом аудіодескрипції впливає багато позамовних чинників. Британська практика аудіодескрипції набагато довші за українську, відповідно, стандарти, згадані в ІТС, покривають більше аспектів, ніж ті рекомендації, якими послуговуються в Україні. Також у Великобританії, як і в більшості країн, де вже вироблена стандартна офіційна процедура, існує певна варіативність аудіодескрипції (певна модифікація загальних стандартів для різної аудиторії (діти, підлітки,

²⁷ ITC Guidance On Standards for Audio Description [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://audiodescription.co.uk/uploads/general/itcguide_sds_audio_desc_word3.pdf

(13.05.2022)

дорослі, для всієї сім'ї). Українські аудіодескрипції ж орієнтовані на загальні стандарти ADLAB і майже не варіюються.

Пропоную розглянути і порівняти варіанти опису найважливіших дій у фільмі в англо- та україномовних варіантах аудіодескрипції.

Таблиця 1: Порівняльний аналіз засобів аудіодескрипції

Україномовна версія	Засіб	Англомовна версія	Засіб
Він витягує подовгастий предмет і знімає кришку. Чоловік вказує предметом на ліхтарі, й вулиця занурюється в темряву.	Іконічна аудіодескрипція	He flips a switch on an emerald green device resembling a lighter. As he points it to one of the street lamps, the light whizzes out of its bulb and into his device. He aims at two more lamps	Іконічна аудіодескрипція
Тінь змінюється, виростає і перетворюється на тінь жінки в гостроверхому капелюсі.	Іконічна аудіодескрипція	Our view drifts to the cat shadow on the hut, which grows taller as the cat morphs into the shape of a distinguished looking woman in a pointy black hat with a wide brim	Технічна аудіодескрипція
Вони удвох прямують вулицею.	Іконічна аудіодескрипція	They head to the suburban neighborhood.	Іконічна аудіодескрипція
Мотоцикл, яким керує косматий чолов'яга, зупиняється. Професор Макгонаґл хапається за серце.	Іконічна аудіодескрипція	The motorcycle halts and its burly rider, who has a shaggy beard and bushy hair, lifts his goggles off his eyes, he dismounts	Іконічна аудіодескрипція з елементами ампліфікації (наявний розгорнутий опис зовнішності героя)
Професор обережно кладе дитину на ганок цегляного будинку. Стурбована Макгонаґал не зводить очей з малюка. Гегрід схлипує та зводить погляд.	Когнітивна аудіодескрипція: замість опису виразів облич автор_ка аудіодескрипції називає емоцію	McGonigal watches with anxious eyes as Dumbledore gently lays the swaddled child on a doorstep.	Когнітивна аудіодескрипція: замість опису виразів облич автор_ка аудіодескрипції називає емоцію

Україномовна версія	Засіб	Англомовна версія	Засіб
На чолі маленького Гаррі – тоненький шрам у вигляді блискавки. На тлі грозового неба з’являється назва фільму.	Іконічна аудіодескрипція; застосовано техніку варіативності – для підсилення образу автор_ка використала слово «тоненький» замість тонкий.	As our view zooms in on it, brilliant light bursts out, then gives way to a title in a stormy sky, <i>Harry Potter and the Sorcerer's Stone</i>	Технічна аудіодескрипція: автор_ка описує не лише те, що відбувається в кадрі, але і як він збудований.
Жінка відмикає комору ззовні та іде.	Іконічна аудіодескрипція	Then storms off inside the closet.	Іконічна аудіодескрипція з елементами модуляції і варіативності (вживання емоційно забвреного storms off створює більш яскравий образ)
Сходами біжить товстенький хлопчина.	Когнітивна аудіодескрипція: автор_ка висловлює суб’єктивні думки щодо зовнішності героя. Містить елементи варіації: «хлопчина», «товстенький». Варіація вжита для створення виразнішого образу.	A husky boy in an argyle sweater stomps down the stairs	Когнітивна аудіодескрипція: автор_ка висловлює суб’єктивні думки щодо зовнішності героя. Містить елементи варіації: «husky», «stomps down». Варіація вжита для створення виразнішого образу.

Україномовна версія	Засіб	Англомовна версія	Засіб
Одноліток Гаррі стрибає над коморою; від цього з її стелі сиплеться штукатурка.	Іконочна аудіодескрипція	He runs back up a few, then jumps with all his might	Когнітивна аудіодескрипція: автор_ка висловлює суб'єктивне тлумачення руху персонажки
Гаррі теж хоче (сісти в авто), та його затримує дядько.	Іконічна аудіодескрипція	He climbs into the back of a silver station wagon as Harry starts to follow, Uncle Vernon blocks his path.	Іконічна аудіодескрипція
Удав підводить голову і киває.	Іконічна аудіодескрипція	The snake lifts its head and nods	Іконічна аудіодескрипція
Над будинком Дурслів кружляє сова з листом у кігтях.	Іконічна аудіодескрипція	Later, another owl with an envelope soars over Privet Drive.	Іконічна аудіодескрипція
В останню мить він встигає схопити кульку перед вікном кабінету, де професорка Макгонагл переглядає якісь папери.	Іконічна аудіодескрипція	As McGonagall works at a desk, a view from the window in front of her shows, Harry catching the remember just before it hits the glass.	Іконічна аудіодескрипція
Жінка вскакує з-за столу та мерщій підходить до вікна, але він цього не бачить.	Когнітивна аудіодескрипція з елементами субституції: автор_ка висловлює суб'єктивне тлумачення руху персонажки	As he flies off, McGonigle hurries to the window and gazes after him.	Когнітивна аудіодескрипція: автор_ка висловлює суб'єктивне тлумачення руху персонажки

Україномовна версія	Засіб	Англомовна версія	Засіб
Дівчата вправно пасують одна одній: білява гравчиня передає м'яча Анджеліні, і за мить брюнетка вдруге забиває гол.	Когнітивна аудіодескрипція з елементами субституції: автор_ка висловлює суб'єктивне тлумачення руху персонажок.	The blonde tosses the ball to her dark haired teammate who hurls it through a slither goal.	Іконічна аудіодескрипція
Мітла крутиться, наче хоче скинути хлопчика. Хлопець ледь не падає, але встигає схопитися за ручку.	Когнітивна аудіодескрипція з елементами субституції: автор_ка висловлює підсумовує те, що відбувається в кадрі та висловлює суб'єктивне враження про те, що відбувається в кадрі.	He hangs in the air, clinging to the broomstick with one hand.	Іконічна аудіодескрипція з елементом редукції (короткий опис).
Кубок перед Шимусом спалахує і димить.	Іконічна аудіодескрипція.	A burst of flame shoots out.	Іконічна аудіодескрипція.
Поки Снейп гасить мантію, Сквірел схвильовано спостерігає за Гаррі. Тому нарешті вдається заскочити назад на мітлу.	Когнітивна аудіодескрипція з елементами субституції: автор_ка висловлює суб'єктивне тлумачення емоцій персонажок.	Both professors look up to see Harry swinging himself back onto his broom.	Когнітивна аудіодескрипція з елементом генералізації та редукції (підсумовано й описано лише найважливіші події).

Україномовна версія	Засіб	Англомовна версія	Засіб
Робить необережний крок та падає на траву.	Когнітивна аудіодескрипція з елементом субституції: автор_ка висловлює суб'єктивне тлумачення дій персонажа.	He loses his balance and tumbles to the ground	Когнітивна аудіодескрипція (присутній елемент генералізації – автор_ка лише зазначає, що професори спостерігають за грою, але не описує їхні дії)
Гаррі випльовує золотий м'яч і щасливо усміхається	Інтегральна іконічна аудіодескрипція (снитч тут описано просто як «золотий м'яч»)	Harry holds the snitch up high. Its wings flutter furiously.	Когнітивна аудіодескрипція (присутнє суб'єктивне потрактування рухів снитчу).
Гаррі накидує плащ і стає невидимим.	Іконічна аудіодескрипція	As Harry wraps the cloak around his shoulders, his body disappears.	Іконічна аудіодескрипція
Ніч.Гогвортська бібліотека. У повітрі пливе дитяча рука, що тримає ліхтар.	Когнітивна аудіодескри(атор_к а додає до «руки» означення «дитяча», хоча це ніяк не адресовано в фільмі, але цілком зрозуміло з контексту.)	Nighttime in a library dimly lit by moonlight. A single hand bears a lantern as it appears to float past bookshelves shrouded under the invisibility cloak.	Іконічна аудіодескрипція

Україномовна версія	Засіб	Англомовна версія	Засіб
Із усмішкою він спостерігає, як сова починає махати крилами і здіймається вгору. Сова набирає висоту, летить вище Гогворських стін і веж, і нарешті перетворюється на цятку в ясно-синьому небі.	Іконічна аудіодескрипція	She swoops along the side of a building, then takes to the sky, soaring past snow, powdered window sills, climbing higher than the castle spire towers.	Іконічна аудіодескрипція
Силует чи то летить, чи то повзе по землі, наче гігантський черв'як.	Когнітивна аудіодескрипція	The figure glides toward him as if floating over the ground, its black garment trailing behind	Іконічна аудіодескрипція
Трійця виходить із замку й бачить Гетріда, який сидить на порозі своєї хати та грає на сопілці.	Іконічна аудіодескрипція з елементом адаптації («сопілка») та адатації і варіативності («хатка» замість нейтрального «житло»)	They hurried toward the stone dwelling, where the groundskeeper sits on his front steps, playing a wooden flute.	Іконічна аудіодескрипція
Герміона спрямовує чарівну паличку на двері.	Іконічна аудіодескрипція	The bolt lock lifts and the door swings open.	Іконічна аудіодескрипція

Україномовна версія	Засіб	Англомовна версія	Засіб
Від дихання монстра у друзів злітає плащ.	Іконічна аудіодескрипція	An exhaled breath blasts at them, and Ron grimaces.	Іконічна аудіодескрипція з елементом модуляції (замість опису того, що від подиху монстра з дітей злітає плащ, автор_ка описує реакцію героїв, щоб підкреслити напруженість ситуації).
Пес тримає лапу на дощатій ляді.	Іконічна аудіодескрипція	One of the dog's huge paws rests on the trap door.	Іконічна аудіодескрипція
Падають на слизьке коріння.	Іконічна аудіодескрипція з використанням редукції	The kids land softly, about 20 feet below on a tangle of root like tendrils.	Іконічна аудіодескрипція
Гаррі чимдуж сідає на мітлу та відмахується , але ключі летять звідусіль.	Когнітивна аудіодескрипція з елементом субституції: автор_ка висловлює суб'єктивну думку щодо того, як рухається персонаж	He swoops over an arched beam and snatches up the fleeing key.	Іконічна аудіодескрипція
Ключі-комахи втикаються в двері, як кинджали.	Когнітивна аудіодескрипція: містить контекстуальне порівняння	The winged pursuers crash into it, sticking into the wood like darts .	Когнітивна аудіодескрипція: містить контекстуальне порівняння
Чорні та білі фігури розбиваються одна за одною.	Іконічна аудіодескрипція з елементом компенсації	A white knight's horse bursts to pieces.	Іконічна аудіодескрипція

Україномовна версія	Засіб	Англомовна версія	Засіб
Ворожа королева розвертається до коня.	Іконічна аудіодескрипція	The queen swings the scepter and topples the tower, which tumbles off the board in a billowing cloud of debris.	Іконічна аудіодескрипція
Ворожа королева розвертається до коня. Рон стискає губи. Його очі широко розплющені. Біла королева неминуче наближається, тримаючи в руках величезний меч.	Когнітивна аудіодескрипція з елементом з субституції (автор_ка інтерпретує рух королеви як «неминучий»)	The queen slides across the board, closing in on Ron and his horse. Ron's lips tremble. Stopping beside Ron, the queen drives its scepter into the horse.	Іконоічна аудіодескрипція
Рон падає, уламки коня розлітаються по дошці.	Іконічна аудіодескрипція	Ron flies off, landing unconscious on the chessboard.	Іконічна аудіодескрипція
Перед Гаррі виникає стіна полум'я	Іконічна аудіодескрипція	A wall of fire flares in front of Harry as he tries to escape up the stairs.	Іконічна аудіодескрипція
Гаррі підбирає камінь та розглядає його з усіх боків.	Іконічна аудіодескрипція	Picking up the ruby colored stone, Harry gazes at it.	Іконічна аудіодескрипція
Квірел накидається на хлопця й стискає йому шию.	Іконічна аудіодескрипція	He flies forward, his hand claspng Harry's neck as he pushes the boy down.	Іконічна аудіодескрипція
Згодом хлопчик у чистій піжамі прокидається в лікарняній палаті Гогвортсу. Він протирає очі, сідає та бере з тумби окуляри.	Іконічна аудіодескрипція з елементом варіації (вжито «хлопчик» замість хлопець, щоб наголосити на тому, наскільки герой юний)	Awaking, the boy rubs his eyes and sits up	Іконічна аудіодескрипція

Україномовна версія	Засіб	Англомовна версія	Засіб
Дамблдор сідає біля Гаррі.	Іконічна аудіоописування	Dumbledore sits on the edge of Harry's bed.	Іконічна аудіоописування
Старий легенько гладить хлопця по голові.	Іконічна аудіоописування з елементами компенсації та варіації (події описані злегка асинхронно)	He leans in closer.	Іконічна аудіоописування
Всі бенкетують в обідній залі.	Іконічна аудіоописування із застосуванням редукції.	All of the students turn their attention to the table where Dumbledore rises from his throne.	Іконічна аудіоописування
Невіл спантеличено дивиться на директора, й однокурсників.	Когнітивна аудіоописування: автор_ка висловлює суб'єктивну оцінку емоцій героя.	As the Gryffindors go wild, Neville stares at Dumbledore with a shocked expression	Іконічна аудіоописування
Мелфой зриває свою та злісно кидає на стіл.	Когнітивна аудіоописування: автор_ка висловлює суб'єктивну оцінку емоцій героя.	Draco angrily dwarfs his cap.	Когнітивна аудіоописування: автор_ка висловлює суб'єктивну оцінку емоцій героя.
Однокурсники оточують Гаррію	Іконічна аудіоописування Генералізація	Seamus extends his hand to Harry and shakes it.	Іконічна аудіоописування

Україномовна версія	Засіб	Англомовна версія	Засіб
На фото маленький Гаррі сидить на руках у тата, мама стоїть поруч, тримаючи дитячу руку. Фото рухається: мати цілує маленькі пальчики, тато усміхається.	Іконічна аудіодескрипція з елементом варіації («пальчики» замість пальці)	The image moves, showing Lily kissing her son's hand and gently helping him wave while the bespectacled James kisses his head	Когнітивна аудіодескрипція: автор_ка висловлює суб'єктивну оцінку дій персонажки («gently helping»)
Гетрід проводить студентів.	Іконічна аудіодескрипція	Hagrid continues to bid the children goodbye, switching his hand from a back and forth motion to an up and down, flapping one as the train begins to move	Іконічна аудіодескрипція
Він махає, але зупиняється.	Іконічна аудіодескрипція	Hagrid waves.	Іконічна аудіодескрипція

Перш за все, порівнюючи ці два варіанти аудіодескрипцій, потрібно згадати про важливу деталь, яка не відображена в тексті. Модуляція застосовується не лише при написанні текстів аудіодескрипцій, але й при їхньому начитуванні. Зміни інтонації важливі при начитуванні, адже також впливають на сприйняття фільму загалом. Тому треба відзначити, що дикторка англомовної версії більш вдало застосовувала цю техніку, й змінювала інтонації відповідно до рівня емоційної напруги в кадрі, тоді як диктор україномовної версії не застосовує модуляцію і начитував аудіодескрипцію з нейтральною інтонацією.

Щодо лінгвістичних особливостей обох аудіодескрипцій, то бачимо, що через специфіку жанру фільму – це художній фантастичний фільм для дітей – автори аудіодескрипцій часто вдавалися до субституції, щоб

створити яскраві й цікаві для аудиторії описи. Основними типами аудіодескрипції, які застосовувалися в обох версіях, є когнітивна аудіодескрипція (фільм динамічний і насичений подіями, тому автрам часто доводилося підсумовувати для аудиторії те, що відбувається в кадрі, щоб мати змогу описати всі найважливіші для сюжету деталі) та іконічна аудіодескрипція (із застосуванням різноманітних перекладацьких технік, серед яких найпоширенішими є варіація і субституція. Варіація допомагає створювати переконливіші образи, а субституція є вимушеним компромісом між об'єктивністю, зрозумілістю й наявністю часових проміжків для начитування аудіодескрипції у фільмі. Субституція притаманна обома варіантам аудіодескрипції «Гаррі Поттера...»).

Варіація також застосовується в обох варіантах аудіодескрипції, але не зовсім послідовно в українському варіанті, де загалом використовується нейтральна лексика, але також трапляються слова, які можуть бути незрозумілими для аудиторії («косматий чолов'яга», «дощата»). У міжнародних рекомендаціях ADLAB наголошують на вживанні доступних, загальнозрозумілих слів, особливо для дитячої аудиторії.

В обидвох варіантах аудіодескрипцій дотримано граматичної рекомендації щодо вживання простих речень для спрощення їхнього сприйняття на слух.

Англомовний варіант більш послідовний у виборі лексики, ніж український, і має менше субституції – що є наслідком відсутності поки єдиних стандартів аудіодескрипцій в Україні.

Український варіант має більше редуцій, що зумовлено короткими часовими проміжками та особливостями мови (слова в українській аудіодескрипції зазвичай довші, ніж в англійській).

ВИСНОВКИ

Аудіодескрипція – складний процес, який перебуває на перетині декількох дисциплін, серед яких і перекладацькі студії. Розташування аудіодескрипції в теоретичній рамці аудіовізуального перекладу дає багато можливостей для покращення її якості .

В Україні для якісної аудіодескрипції бракує власне наявності розгорнутої рекомендації, яка би враховувала особливості української мови та української аудиторії. Часто враховування лише загальних міжнародних норм не вберігає авторів аудіодескрипцій від хиб, які ускладнюють сприйняття фільму. Як ми могли переконатися наочно на прикладі української версії аудіодескрипції до художнього фільму «Гаррі Поттер і філософський камінь», відсутність лексичних стандартів саме для української мови призводить до стильової неоднорідності тексту аудіодескрипції, а також до створення перепон у сприйнятті через вживання маловідомих для аудиторії чи рідковживаних слів.

Щодо лінгвістичного аспекту, то для якісного розвитку аудіодескрипції в Україні потрібно залучати фахівці-філологів із різних сфер. Перекладацькі студії дають і техніки для створення аудіодескрипцій, але доцільність цих технік, лексичного відбору, стандартизація граматики, яка вживається при створенні аудіодескрипцій, може стати предметом розлогого дослідження у сфері психолінгвістики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Кращі стрічки українського бокс-офісу за 2006 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://web.archive.org/web/20170304222341/http://kino-pereklad.org.ua/krashhi-strichki-ukrayins-kogo-boks-ofis/>
(13.05.2022)
- 2.Моніторинг стану української мови (інфографіка)[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://texty.org.ua/articles/33472/Monitoring_stanu_ukrajinskoji_movy_INFOGRAFIKA-33472/
(13.05.2022)
- 3.Потімко О. Аудіодескрипція або тифлокоментування в Україні: генеза й перспективи [Електронний ресурс]. –
Режим доступу:
<https://www.mao.kiev.ua/biblio/jscans/svitoglyad/svit-2015-10-6/svitoglyad-2015-6-13-potimko.pdf>
(13.05.2022)
- 4.Українці підтримують закон про українську мову, але в інтернеті, медіа й найбільших містах домінує російська
[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://texty.org.ua/articles/102244/ukrayinci-pidtrymuyut-zakon-pro-ukrayinsku-movu-ale-v-interneti-media-j-najbilshyh-mistah-dominuye-rosijska/?src=main>
- 5.Шевчук Ю.Чи варто дублювати українською. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://web.archive.org/web/20180409154114/https://detector.media/infospace/article/6361/2006-02-01-chi-varto-dublyuvati-ukrainskoju/>
(13.05.2022)
- 6.ADLAB: Audio Description: Lifelong Access for the Blind [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.adlabproject.eu/Docs/adlab%20book/#ad>
(13.05.2022)
- 7.Bassnett S.*The Oxford Handbook of Translation Studies* (ed. Malmkjær K. and Windle K.) //
The Translator as Cross-Cultural Mediator / New York: Oxford University Press Inc, 2011, с. 82.
- Bardini F. *Audiodescription and the translation of film language into words*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://www.scielo.br/j/ides/a/T3kY3Rj93XJdSrh6GxZsd9v/?lang=en&format=html>
(13.02.2022)
- 8.Díaz Cintas J. Jorge Díaz Cintas. *New Trends in Audiovisual Translation* (ed. J. Díaz Cintas) // *Chapter 1 Introduction – Audiovisual Translation: An Overview of its Potential*/ *Cromwell Press Group Ltd.*, 2009, с.2-10

9.Inghilleri M. Audiovisual translation // Routledge Encyclopedia Of Translation Studies (ed.M. Baker and G.Saldanha / – New York: Routledge, 1998, с. 28.

10.ITC Guidance On Standards for Audio Description [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

11..Jacobson R. On linguistic aspects of translation. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://web.stanford.edu/~eckert/PDF/jakobson.pdf>

(10.02.2022)

12.Matamala A. Orero P. Standardising Audio Description [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://ojs.pensamultimedia.it/index.php/sipes/article/view/328>

(13.05.2022)

13.Munday J. *Introducing Translation Studies: Theories and applications // Chapter 1:Main issues of translation studies /* 4th edition.Milton Park ; New York: Routledge, 2016.

14.O'Sullivan C, J-F. Cornu. *History of Audiovisual Translation // The Routledge Handbook of Audiovisual Translation*(ed.Pérez-González L.) / Milton Park ; New York: Routledge, 2018.

15.*The Oxford companion to the English Language* (ed. McArthur T.)/ New York: Oxford University Press, 1992, с. 1048.

16.Topor P. Intersemiosis and Intersemiotic Translation // *European Journal for Semiotic Studies .Vol. 12* Vienna, 2000, с. 24 -40

Аудіодескрипції:

<https://music.apple.com/us/album/solo-dx-audio-description-harry-potter-sorcerers-stone/641215650> – аудіодескрипція англійською

<https://dostupnekino.com/film41> – аудіодескрипція українською

